

EXERCITATIO THEOLOGICA
In qua
RELIGIONIS
PAPISTICÆ

Cum
JUDAISMO, PAGANISMO,
ATQUE HÆRESIBUS VARIIS, CONSENSUS
DEMONSTRATUR,

Quam
Sub PRÆSIDIO
D.N.J. Christi unici & infallibilis Controv. Judicis
ET
Moderamine
VIRI *Admodum Reverendi, Excellentissimi, Pientissimi*
D.N. HENRICI

DUYSINGII,

ss. Th. Doct. ejusdemque Profess. Ordin. Celeberrimi,
Pædagogearchæ & p. t. Decani devenerandi

PATRONI SUI OPTIMI

Publico Eruditorum Examini d. 2. Octobr. h. l. s.

submittit

IOH. LOMBARDIUS ,

Coll. diss. A

AA. LL. & Phil. Mag.

28, 22

Marburgi Cattorum , et XXVIII. 22.

Typis JOHANNIS HENRICI STOCKENII, 1685.

16.

SERENISSIMÆ DOMUI
HASSO-CASSELLANÆ
SECRETIORIS CONSILII,
PRINCIPALIS REGIMINIS,
SACRIQUE SYNEDRII
PRÆSIDI EMINENTISSIMO
DOMINO,

D. JOHANNI
DIETHERICO
L. B. DE KUNOWITZ,
DYNASTÆ IN HLUCK, LAUCKA & OSTRA
ILLUSTRISSIMO,
VIRTUTIS ASYLO
PRÆSENTISSIMO,
MUSARUM OMNIUM MÆCENATI
MAXIMO,
HOC,
IN DEVOTIORIS ANIMI MONUMENTUM
ÆTERNUM,
CUM VITÆ ET FELICITATIS APPRECIATIONE
HUMILLIMA,
EREQUIT
SERVUS SUBJECTO STUDIO
ET
SOLDURIORUM LEGE DEVINCTUS
JOHANNES LOMARDIUS.
AUTOR ET RESPONDENS.





PROOEMIUM.



Um omne bonum sit communicativum sui ipsius, sapientissimus Deus omnis bonitatis fons inexhaustus, gloriam & eminentissimas suas virtutes illustratus, creaturam rationalem, hominem, in quo easdem omnium oculis & animis conspi ciendas exponeret, ad imaginem suam, condidit, intellectum ejus, sacra divinaque luce undique circumfundendo & voluntatem nutui ipsius sanctissimo obsequiosam reddendo; Et ut homo intelligeret se unicè ad glorificandum creatorem suum conditum esse, Sapientissimus Deus dilectionem sui ejusque modum ei præscripsit, hocque arctissimo vinculo eum sibi religavit, cuius quamdiu haud impatiens erat sed Deo religatus manebat, nil nisi vera Religio i. e. rectus de Deo sensus & cultus in animo ipsius vigebat. Sed tandem suasa Diaboli sanctissimum hoc vinculum excutiens, inobedientiâ rumpens ac à Deo sese dissocians, densa errorum caligo animum ejus circumdedit, undè fiebat ut lumen intellectûs clarâ ac perfectissimâ Dei cognitione radiantis deficeret, de Deo perversè sentiret, non omniscium, non omnipræsentem eum fingendo Gen. 3. 10. voluntas verò cæcipientis intellectus imperia attendens in mala inclinaret, ad quævis scelera parranda ipsum

A 2

pro-

propelleret, falsa inde religio in locum veræ religionis animo excusæ ibidem succederet, quæ augescente genere humano sibi ipsi multifariūm divinum cultum effingente magis magisque propagata tot diversas sectas introduxit. Et quamvis in tanta Religionum multitudine unica tantum sit quæ nomen veræ Religionis meretur, ea scil. cuius doctrina per omnia infallibili verbo Dei est conformis, nihilominus omnes hunc titulum sibi arrogant, ac licet falsæ religioni addicti sint, attamen veræ Ecclesiæ membra se esse confidunt, hoc instabili nixi fundamento, quod Majores ipsorum ita constituerint, quod illi sapientes fuerint, probarint ac sciverint quid esse optimum, uti de gentilibus Lactantius l. 5. c. 19. loquitur. Exemplo nobis sit Ecclesia Pontificia, quæ pariter Religionem suam verissimam deprædicat, ac fidei suæ professores, in quorum authoritate acquiescit, à primis seculis recensere conatur, verum si hujus dogmata ad S. Scripturam, ceu lapidem lydium veræ & falsæ religionis, examinamus, attendenti patebit meraṃ κενοδοξίαν Pontificiorum esse, nulloque solidō superstructam esse fundamento assertionem, quā sibi suisque imponunt, quasi ipsorum Religio sit optima & vera; sed ei potiori jure convenire titulum hæreticæ & falsissimæ religionis, cùm reapse sit immensa quædam abyssus, cuius doctrinæ soppiti Judaismi, Paganismi ac pristinarum hæresium cineres sunt inspersi, & quoad externam, simulatam tamen sanctitatem, similis sit sepulchris dealbatis, quæ extra quidem apparent speciosa, intus verò plena sunt ossibus mortuorum. Attamen ne quis adversariorum hæc ex vano zelo ac temerario affectuum æstu, sed secundum rei veritatem dicta esse intelligat, agendum! divinâ fretus assistentiâ, thematis promissâ tractationi me accingam, ac juxta dictum Concilii Tridentini præcipua Religionis Pontificiæ capita, eaque quæ aliquid Judaismi, Ethnici

¶ १) ३

cismi aliorumque crassiorum errorum sapiunt, breviter nota-
bo. Quod dum molior, non tangar si me vel rigi-
di legant Catones, non movebor si mordaces Aristar-
chi stylum minus elegantem vel materiae amplissimae par-
cam & jejunam tractationem, aliaque quæ hoc scri-
ptum infamare vellent, exsibent, obliquoque dente tradu-
cant, sed invidiæ tela æneo pectore sustinebo, ac ligans &
confidens (ut cum Arabe loquar) laborem discendi causa
susceptum alacriter urgebo, sperans, Te Lectorem, si bonus
es, hæc vilia non spreturum ceu memorem illius aurez
Rabbinorum regulæ : אל תהי בז לכל אדם ולא תהי
מפליג לכל רבר שאין לך אדם אשין לו שעה ולא
Nullum unquam hominem contemnas,
nec ullam unquam rem abjicias, cuilibet enim homini sua est hora,
& cuilibet rei suis locus & usus. Esto igitur

Quæst. I. An Pontificii juxta bullam Concilii Tri-
dentini Papam Romanum habentes pro capite
& œcuménico pastore ecclesiæ quam nomi-
ne & vice Christi cum imperio moderari &
gubernare debeat, imitentur Iudeos?

Aff. **H**I enim Dei Prophetas perpetuo odio persequen-
tes gloriabantur, Sacerdotes & Magistros su-
os non posse errare, dicentes. Non est peritu-
ra lex à Sacerdote & consilium à sapiente & ver-
bum à Propheta Jerem. 18.18. Et tantam autoritatem placentis Rab-
binorum suorum tribuunt, ut non vereantur scribere in Menor ham-
maor fol. 23. *His omnibus quæ Rabbini nostri in suis homiliis docue-
runt, eadem à nobis atq[ue] legi Mosaica fides tribuen da:* Et in Talmude.
כָל רַבְרִים דָבְרֵי אֱלֹהִים חַיִם וּכְזֹ *Omnia illorum verba*
sunt ipsissima Dei viventis verba, &c. Talem quoq[ue] supremum Antisti-
tem, qualis Papa Romanus est Pontificis, agnoscunt quoque Muham-

medani, eumq; *Muftii*. e. Doctorem appellant, cuius quanta in imperio Turcico sit authoritas, illi non sunt quibus Muhammadanorum sacra perspecta sunt, quorum haud postremus Busbequius Ep. 1. de Legatione Turcica sic verba facit. *Mufti apud Turcas supremus est Sacerdotum, ut apud nos Romanus Pontifex.* Quemadmodum vero Ecclesia Pontificia in authoritate Papæ & traditionibus majorum, et si de necessitate auctoratione earum non constet, simpliciter acquiescere & credere teneatur. g. *vitia esse bona & virtutes malas, si Papa erraret præcipiendo virtutis & prohibendo virtutes, nisi velit contra conscientiam peccare uti Bellarm. l. 4. de Pontif. c. 5. loquitur.* Sic quoq; Judæi fide implicita omnia credere tenentur quæcunque ipsorum Rabbini dixerint, et si sint absurdæ nec capi & intelligi possint. Unde Rabbi Sal. Jarch. ad Deut. 17. II. *אַפִּילוֹ אָמֵר לְךָ עַל יְמִין שְׁחוֹא שְׁמָאֵל וְעַל שְׁמָאֵל שְׁחוֹא יְמִין:* i.e. *Non recedes à verbis illorum, etiam si dicerent tibi de dextra, hanc esse sinistram, & de sinistra, hanc esse dextram.*

Quæst. 2. *An Pontifex Romanus divina nomina ac honores à suis tibi tribui permittens, paria faciat cum veteribus Imperatoribus Romanis?*

R. Aff. **P**apas divinos affectasse honores Julius II. Papa Romanus (ut alios nunc silentio præteream) exemplo suo comprobat, hic enim superiori seculo anno 1512. in Concilio Lateranensi Sponsum Ecclesiæ, Caput & Dominum, alterum Deum in terris se dici passus est, imitarus Imperatores Ethnicos, quibus se Deos appellari placbat, & quomodo non hodieum Papa' divinam sibi arrogat Majestatem, dum throno insidens ad scabellum pedum procumbentibus pedem osculandum præbet, qui turpis & plusquam servilis ritus non aliunde quam ex instituto Gentilium Imperatorum introductus est; Tale qualiquid de Cajo Cæsare Seneca l. 2. de beneficiis c. 12. narrat: *Cajus Cæsar dedit vitam Pompejo Penno, si dat, qui non auferit; deinde absoluto & agenti gratias, porrexit osculandum finistrum pedem.* Eundemque morem observasse Imperatorem Maximinum Juniores refert Julius Capitolinus. Edit. Groben. in fol. a. 1533. p. 299. *In salutationibus inquit superbissimus erat, & manum porrigebat & genu sibi osculari patiebatur, non nunquam etiam pedes.* Et prout hic ritus primitus extraordinarius erat, tandem tamen progressu temporis Imperator Dio-

52(7)
Diocletianus eum ordinarium esse voluit, de quo Pomponius Lætus in
comp. Hist. Rom. l. 2. c. 2. sic verba facit: *Diocletianus edicto sanxit ut o-*
mnes sine generis discrimine prostrati pedes exoscularentur, quibus etiam
venerationem quandam adhibuit, exornans calceamenta aurô, gemmis
& margaritis. (quod fecisse ante eum Caligulam memorant) eundem
ornatum immiscerunt vestibus; Quem fastum Gentilismo suum debere
originem, ipsimet Pontificii dissideri non ausint, quos, ne injuriam sibi fieri
conquerantur, audavisse juvabit. Polydorus Vergilius de Invent. Rer. l. 4.
c. 13. p. m. 363. *Ita, inquit, usū venit, ut nos Pontificum nostrorum pe-*
des exosculemur, illudq; institutum à Romanis Pontificibus duxerunt.
Et quis tandem negaret Pontificem Romanum se Deum facere, dum die
electionis suæ Cardinalium ministerio altari imponi & ab iis se religiosè
adorari permittit? De quo nos haud dubitare finit Marcellus qui in libro
Sacrarum Ceremoniarū l. 1. tit. 1. p. 8. ita loquitur: *Tum surgens sc. Pa-*
pae electus ab altari, ante quod prostratus erat, à Cardinalibus super altari
ad sedendum constituitur cum mitra & prior Episcoporum genuflexus
incipit: Te Deum laudamus, quem hymnum cantores prosequuntur,
non secus ac Imperator Diocletianus, de quo Eutropinus l. 10. refert, quod
primus imperio Romano regiae consuetudinis formam magis quam Ro-
manæ libertatis invexerit adorariq; se jusserrit. Cum quo etiam Papam in
hoc honore divino Joh. Aventinus Annal. Bojor. l. 2. p. m. 105.
confert.

Quæst. 3. *An quindecim notæ Ecclesiæ à Bellarmi-*
norecensitæ sint veræ Ecclesiæ notæ, & an non
cum Papistis Muhammedani cætus easdem si-
bi vendicent?

R. Aff. Inter proprietates, quæ veram à falso Ecclesia distinguunt, re-
quiritur, ut sint propriæ uni Ecclesiæ, non autem communes
aliis cœtibus. Atqui hoc de notis Bellarminianis dici nequit, cum etiam
Muhammedani tale quid sibi arrogant, quod ut appareat, brevem quan-
dam collationem utrinq; instituemus, *Prima igitur Bellarmini nota est,*
quod Ecclesia Pontificalia vocetur Ecclesia Catholicæ. Atqui eundem ho-
noris titulum sibi vendicant Muhammedani, aliiq; hæretici, quia singuli
quique cætus hæreticorum, (inquit Laetant. l. 4 c. ult.) se perissimum
Christianos, & suam esse Catholicam Ecclesiam putant: Quapropter
etiam

etiam Imperatores Muslimici Imperatores fidelium nuneupari voluerunt, ac nomina, quæ meram devotionem & studinm pietatis spirant, in primis elegerunt. Sic Muhammedi ad Imperium enecto, cognomentum erat : *Qui in Deo se confortat.* Et Rex à Muhammede decimus, *servus Dei* appellari voluit. Secunda, est antiquitas : hac quantum superbiant Muhammedani, notum est ex fabulosa Alcorani *antiquia*, cui æternitatem assignant, ex Muhammedis cum Adamo conversatione, prædicione, & Patriarcharum omniumq; Prophetarum fidei Muhammedanæ addictorum societate. Tertia, est duratio perpetua & minimè interrupta, hæc si veræ Ecclesiæ nota est, Pontificii Muhammedanis longè erunt inferiores, horum enim dogmata sunt antiquissima & à mille annorum decursu recepta, cùm è contrario plurima dogmata à Concilio Tridentino sub anathematis fulmine orbi Pontificio imposta, recentissima sint, atq; prioribus seculis incognita ; Quarta, est amplitudo sive multitudine credentium, quòd si porrò ex hac nota veritas vel falsitas Ecclesiæ æstimari debet, profectò de universo Christianismo aëtum erit, quippe qui intra angustos terminos est circumscriptus, cùm contra infelicissimus Muhammedis fœtus longè lateq; grassatus, non Orientem modò, sed & Occidentis aliquot plagas occuparit. Hinc Breveviodius in scrutinio religionum, c. 5. inquit. Si distribuantur nota regiones terræ in triginta partes aequales, portio Christianorum erit ut quinq;, Muhammedanorum ut sex & Paganorum ut novendecim. Quinta est successio continua Episcoporum : Et si in hac pro veritate religionis aliquid præsidii est querendum, Muhammedana certè optima erit, quippe quæ geminam habet successionem, unam generalem, quæ Prophetiæ successio & alteram specialem, quæ muneric successio vocari potest. Successio muneric aliquamdiu apud Caliphas remanebat, quorum curæ tam Ecclesiastica quam Politica negotia commissa erant, donec tandem his divisis, Pontifices Arabibus *Mufti* dicti, rebus sacris præficiebantur tractandis. Jus Prophetieum verò à Mose, quem primum Prophetam constituunt, per Danielem, Jesum, in quartum ipsorum Prophetam Muhammedem sc. derivant. Decima Bellarmini nota, est *Sanctitas vitæ authorum sive primorum patrum religionis* : Sed cùm vera sanctitas in cordibus hominum sedem habeat, ac nemiai nisi soli Deo cordium scrutatori nota sit, patet hanc sanctitatem internam non visibilis sed invisibilis Ecclesiæ notam esse, externam verò sanctitatem si pro nota veræ Ecclesiæ reputet, certè ipsa hæc nota fallit, cùm etiam hypocritæ magnam sanctitatis speciem in actionibus suis præferre & in angelum lucis instar diaboli sese

trans-

transformare possint 2. Cor. XI. 14. ut ut sint nequissimi, & si huic inter veras notas locus est, Muhammedani certè Pontificiis longè sunt superiores. Testatur id Septem Castrensis cuius h. l. apud Pontificios tantò major erit authoritas, quantò eorum religioni fuit addictior, quantoq; diutius in captivitate Turcica detentus fuit, qui c. 8. p. 38. Turcarum modestiam in genere his verbis describit : *Quis enim non dico simplex tantum verum etiam sapiens quisq; non moveretur in prima fronte, videndo tantam compositionem morum in infidelibus. Omnem enim levitatem in quibuscumq; actibus eorum, & gestibus, vestitu & apparatu detestantur sicut ignem, & abominantur ut pestem.* Et c. 13. de Monachorum Turcicorum sanctitate sic soquitur : *Quidam ex eis perferunt maximam patientiam, & isti non portant aliquem habitum, sed nudi incedunt, solum cooperientes virilia.* Quò etiam pertinent egregia dicta de pietate, humilitate, superbia, de quibus Arabum & Persarum scripta abundant. Porrò Bellarminus in notarum catalogo gloriam miraculorum undecimam ponit. His verò quomodo Religio Muhammedana se jactet superabundare diversi scriptores Turcici testantur, Sic refert Leunclavius hr. Musulm. l. I. p. 52. 33. *Muhammede primū nato cubam Palatii Persicoruſſe, & à terra fuſſe absorptam, item ignem perpetuum & ſacrum extinctum, mille etiam & unam templorum Christianorum cubas ſponte ſuafuſſe collapsas, nec minus Alcorani traditionem & Muhammedis eloquentiam miraculosam fuſſe, cùm nec legendi nec scribendi peritus effet, blaterant multi, quorum fictitiorum miraculorum catalogum ſatis prolixum Septem Caſtrenſis & Busbequius in Epistolis de legatione Turcica compilavit.* Porrò decima tertia Bellarmini nota est, *adversariorum confessio, sed pariter Muhammedani pro superstitionis ſuæ fundamento, nihil acriùs urgent quām conſensum, quem ſibi à Judæis & Christianis pollicentur.* Quiaſ verò ultimo tandem loco ponit notas, *ſcilicet in felicem exitum hostium Eccleſiam oppugnantium, & felicitatem temporalem Eccleſię, nomen ſpuriarum potius notarum merentur, & mirum eſt, Cardinalem non cogitasse hæc ratione furiosis Turcis contra nos animum addi, armaq; ſuppeditari, utpote quorum hactenus ferè continua contra Christianos victoria fuit, & ſi ex felicitate temporali veritas Eccleſię æſtimanda venit, de Eccleſia Christi certè auctum eſt, quæ à plurimis ſeculis in hunc diem usq; nil niſi craticulas, equuleos, ignes, carceres, exilia aliaq; ſupplicia experta eſt, ex quibus omnibus con-*

B

cludere

cludere licet notas Ecclesiæ Pontificiæ, cùm etiam Muhammedanæ con-
veniant, esse nequaquam veræ Ecclesiæ notas.

**Quæst. 4. An Pontificii Concil. Trid. Sess. VI. præter
verbum scriptum traditiones, quæ fidem ḥ mo-
res concernunt, Ecclesiæ suæ obtrudentes, paria
faciant cum Iudeis & Gentilibus.**

R. Aff. Cuique enim, qui summis labris controversias Judaicas degu-
stavit, notum est, Iudeos præter legem scriptam תורת
שְׁבִכְתָּב à Deo ministerio Mosis in monte Sinai Judaicæ genti datam
quoque agnoscere traditiones, quas legem oralem פֶּתַח שְׁבָעֵל appellant, pertinentes Deum T. O. M. 40. dierum & noctium spatio
Mosi legem scriptam explicasse, omnium ac singulorum præceptorum
causas, mensuram, verumque sensum aperuisse, insimulque ei mandasse,
ut quemadmodum ipse ab ore loquentis Dei hanc legem oralem id est ex-
positionem legis scriptæ exciperet, pari quoque modo filios Israelis eam
doceret, quam proinde Moses tradidit Josuæ, Josua LXXII. Senioribus,
à quibus per traditionis successionem ad Zachariam & Malachiam postre-
mos Prophetarum pervenit, ab illis vero acceperunt viri Synagogæ
magnæ, qui non neglexerunt eam posteros docere, donec tandem veri-
tine in summa miseria & dissipatione, quæ Judæis contigerat, opus tam
præclarum interiret, Rabbi Jehuda הקורא Imperatoris Antonini per-
missu, quicquid de lege illa per ora vulgi sparsim ferebatur, in commen-
tarium librum rededit, quem משלנִי h.e. δευτέρωσιν quasi iteratam vel
secundam legem appellavit, quæ cum expositione in ipsam Mischnam à
Rabbi Asse suscepta & גמרא dicta integrum Talmud Babylonicum
constituit. Sed ut veritas assertionis nostræ magis clareat, planum facie-
mus, iisdem argumentis, quibus Pontificii suas traditiones propugnant,
pariter quoque Iudeos suas δευτέρωσι stabilire. (1) Pontificii traditio-
num suarum authorem faciunt Christum sanctosque Apostolos, non
minus id agunt Iudei, qui pariter fabulantur legem oralem Mosem à
Deo accepisse. (2) Pontificii iniquum hoc dogma defensuri, dicta quæ-
dam Sacrae Scripturæ probationis loco inepte adducunt, quorum haud
infimum est 2. Thess. 2.15. non secus Iudei, hi enim in traditionum sua.
rum patrocinium abutuntur Sacrae Scripturæ loco Deut. 4.14. ubi sta-
tutorum & judiciorum nomine intelligunt νόμον αὐγεῖσθαι (3) Pontificii
non

non plus authoritatis S. S. quam traditionibus tribuunt, & his tantam inesse volunt, quanta illi, hinc Concil. Trid. Sess. IV. dictat. *Traditiones pari pietatis affectu & reverentia, cum omnibus libris tam V. quam N. T. suscipiendas esse; quibus non dissimiles sunt Judæi, legi ἀγερφω & ἑγερφω parem concedentes autoritatem, sic enim Aben Ezra in præfat. Commend. in Pentat. scribit :* **אין חפרש בין שתי הتورות non est differentia inter duas has leges.** (4) Papistæ crassiores traditiones supra Sacram scripturam extollunt; sic enim Baronius Annal. Tom. I. anno 53. lect. II. verba facit quod *Traditiones supra Scripturas excellant, quod Scripturæ non subsistant nisi traditione fermentur, traditiones vero sine scriptis suam retineant firmitatem.* Nec meliores his sunt Judæi, denuò enim Aben Ezra l. c. scribit : *Mosem esse fundatum supra legem oralem : Cujus sententiæ quoque erant veteres Samaritani teste Epiph. hær. 9. Si quis, inquit, ipsis diceret de David, Esaia & sequentibus post Mosem non suscipiebant, sed immorabantur traditioni à propriis ipsorum patribus inventæ.* (5) Pontificii traditiones suas ecclesiasticas idèo necessarias esse clamitant, quod sacer Codex non omnia ad fidem & mores necessaria contineat ; Imò eodem prætextu Judæi defendunt suas παραδόσεις, cuius rei testis nobis est doctissimus Rabbi Mikkotzus, qui ob Scripturæ obscuritatem & imperfectionem traditionum necessitatem probat v. Cl. Buxt. Syn. Jud. c. 3. p. m. 49, 50. (6) Pontificii adeò conscientiis dominari præsumunt, ut anathematis fulmine feriant, quotquot traditionibus Majorum contradicunt. Et his Judæi nihilo sunt clementiores, ita enim in Talmude tract. **כל חער בעל גטין legimus :** *רברי חכמים חייב מיתה quisquis transgreditur verba sapientum reus est mortis.* Non modò autem cum Pontificiis Judæi sed & Muhammadani præter legem scriptam seu Alcoranum traditiones orales urgent, *Suna dictas, quæ nihil aliud sunt quam instituta & sententiæ morales Muhammedis, quas celebris scriptor Mohammed Albochari summo studio in magnum volumen Zachicho - I Bochari dictum conges- sit idq; in 103. libros continentess 278. sententias in Alcorano haud obvias divisit, uti hæc refert D. Aug. Pfeifferus in Panologia Mosaica p. 201. ex oculari inspectione pretiosissimi exemplaris, quod natus est ante biennium.*

**Quæst. 5. An Pontificii Concil. Trid. Sess. V. nc-
gantes concupiscentiam esse peccatum, imiten-
tur Iudeos & Gentiles.**

R. Aff

R^{2.} Aff. **J**udæos negare concupiscentiam peccatum esse , docet Joseph.

Antiq. l. 12. c. 13. quum negat eam pœnâ esse dignam, dicendo : τὸ μηκέτι ποιῆσαι τὸ ἔργον βουλευτάμενον δύνεται τιμωρίας αἴξιον : Quem errorem & Christus Salvator noster refutat dum Pharisæos Matth. c. 5. ex hoc capite reprehendit, quod legem malè explicit, atque existiment, eum qui alienam mulierem lascivis oculis aspiciat non esse adulterii reum. Similiter Ethnici, cum Deus verba & jura sua ipsis non indicasset Ps. 147. 19. 20. ignorabant concupiscentiam esse peccatum Rom. 7. 7. Hinc Aristoteles l. 2. Eth. c. 3. 4. 5. & l. 3. c. 1. 8. inquit : *Peccatum, quod citra voluntatem fit, non est peccatum, nisi sola denominatione.*

Quæst. 6. An Pontificii Concil. Trid, Sess. VI. can. 5.

liberum arbitrium in rebus spiritualibus statuentes, renoverent Pelagii, Socini, Remonstrantium, Iudeorum & Gentilium errores?

R^{2.} Aff. **I**n ter alia enim detestanda dogmata Pelagiani etiam hoc fovent :

Deum sc. dedisse hominibus gratiam communem, & ut quis hanc gratiam impendat, consistere in viribus hominis. v. duas Ep. Prospcrii & Hilarii ad Aug. De Socinianis non est res obscura. Nam si in primo homine inquit Socin. Præl. c. 5. ante lapsum liberum arbitrium fuit, nulla causa est, cur propter lapsum eō privari debuit, quandoquidem nec ipsis rei natura id postulat, nec Dei justitia patitur. Cujus vestigiis ejus discipuli Volkelius, Smalcius aliique insistunt. Remonstrantes vero, ut cunque hominis impotentiam pleno ore asserere, & divinæ gratiæ necessitatem speciosè adstruere videantur, quum art. 3. Coll. Hag. confiteatur: *hominem in statu defectionis & peccati nihil boni, quod quidem verè bonum sit, quale quid est fides salutaris, ex se posse cogitare, velle aut facere, sed necessarium esse eum à Deo in Christo per Spiritum Sanctum ejus regni, renovari mente, affectibus seu voluntate & omnibus facultatibus, ut aliquid boni possit intelligere, velle & perficere, &c.* attamen si penitus in eorum mentem inquiritur, patet, ipsis tantum verborum lenociniis palpum lectori incauto obtrudere voluisse, cum non minus idolo liberi arbitrii litent ac Pelagianismum revocent quam Pontificii, quod vel ex eo colligere licet, cum voluntatis libertatem in αὐτοφορίᾳ constituant, & liberum arbitrium in utramque partem sine gratia flexible esse

esse afferant apud Arm. cont. Perk. p. 244. Quem errorē non aliunde hau-
sere quam à Judæis, liberum arbitrium propugnantibus, hinc Josephus de
bello Jud. cap. 12. τὸ μὲν πρᾶγμα τὰ δικαιὰ καὶ μὴ, κατὰ τὸ πλεῖστον ἐπὶ¹
τοῖς αἱθρώποις κεῖσθαι conf. I. 18. Antiq. c. 2. & Moses Maimon. part. 3.
c. 17. p. m. 380. Tum à gentilibus, vires liberi arbitrii nimium extollen-
tibus & communiter statuentibus virtutes & vitia esse in nostra pote-
state. Sic Seneca dicit, *Deorum quidem esse munus, quod vivimus, no-*
strum verò, quod bene sancteque vivimus. Et Cicero l. 3. de natura Deo-
rum in persona Cottæ inquit: *quia sibi quisque virtutem acquirit, ne-*
minem unquam ex sapientibus de ea gratias Deo egisse. Propter virtu-
tem enim laudamur, inquit, & in virtute gloriamur, quod non fieret, si
donum esset Dei, non à nobis.

Quæst. 7. An Romanenses Sess. VI. Concil. Trid.

c. 18. afferentes, hominem justificatum legem di-
vinam omni gradu perfectè servare posse, simi-
les sunt Pelagianis, Socinianis & Pharisæis idem
de se jactantibus.

R. Aff. Certeum est inter plurima hydræ Pelagianæ capita etiam hoc
recenseri, quod Pelagius fidelem in hac vita in statu impec-
cantiæ constituat, atque pertendat, eum legi divinæ absolutè perfectam
obedientiam præstare posse, quam ob assertionem ab Hieronymo saepius
prædicator impeccantiæ vocatur. Hæresin hujus Augustinus hær. 88.
sic describit. In id etiam progrediuntur Pelagiani, ut dicant vitam ju-
storum in hoc seculo nullum habere peccatum, & ex his in hac mortalita-
te ecclesiam Christi perfici, ut sit omnino sine ruga & sine macula. Et
ut hanc heterodoxiam Cælestinus Pelagii discipulus defendat, sic argu-
mentatur. Iterum querendum est, utrum præceptum homini sit sine
peccato esse. Aut enim non potest, & præceptum non est, aut quia præce-
ptum est, potest. Nam cur Deus præciperet, quod fieri omnino non potest:
& porrò: Frustræ esset mandatum quod fieri nequit. Quod pariter no-
bis Ecclesia Romana objectat, indeque sententiam nostram, quum dici-
mus, fidelem in hac vita legem divinam perfectione legali omnibusque
numeris absolutâ non posse servare, ita traducit, ac si hac assertione Deum

perfectam obedientiam à nobis impotentibus exigentem, in iustitiæ accusaremus, verum alienissimi sumus ab hac calumnia quam nobis imputant, sed potius ore & corde profitemur, Deum T.O.M. nobis nullo modo injuriam facere, quod omni modo perfectam obedientiam legis, quam tamen præstare non valemus, à nobis postulet, cùm hanc impotentiam propriâ culpâ contraxerimus, nec inde jure suô excidisse talentum nobis concreditum reposcendi, quippe cùm hoc in jure naturali est fundatum, ut creditor suum à debitore, quod luxu aut negligentia dissipavit & dedita-
pidavit, nec ei restituendo par est, repetere possit; aquissima vox est, inquit Seneca l. 3. Benef. c. 14. & ius gentium præferens, redde quod debes. Cum Pelagianis verò & Pontificiis in hoc capite quoque paria faciunt Sociniani, hi enim hereticum dogma, hominem ex merito operum justificari, propugnaturi, fundamenti loco supponunt impeccantiam hominis, ac fidelibus N.T. vitam angelicam tribuunt, & quod prætextu Pelagiani & Pontificii impeccantiam hominis, eodem etiam ipsi hanc palliant. Sic enim Socinus in frag. p. 150. loquitur. Cùm dicitur, impossibile fuisse ut legem homo servaret, hoc non ita intelligendum est ut prorsus ac penitus impossibile fuerit; alioquin enim Deus per summum scelus iustitia & insipientia accusaretur, qui iussisset ab homine fieri quod nulla prorsus ratione ab eo fieri posset. Cujus erroris Magistras habuerunt Phariseos, hi enim non tantum exactam legi obedientiam, sed & opera supererogatoria se præstare posse mentiebantur, unde factum est quod apud Talmudicos Pharisæus cognomento vocetur *מִתְחַזֵּק וְאַשְׁנָה* quodnam est debitum meum & faciam illud i.e. *מִתְחַזֵּק עֹור הַאֲשָׁנָה* quodnam est debitum meum amplius & faciam illud, non secus ac Pontificii, qui opera supererogatoria jaçitant, iisque le aureolam ac eminentissimum in cœlo gradum consecuturos somniant.

Quæst. 8. An Papistæ Concil. Trid. Sess. VI. cap. 7. can. 10. § 11. concludentes iustitiam inhærentem esse causam propter quam homo coram Deo iustificetur, eo ipso Iudaismum & Gentilismum revocent.

Bz. Aff. **J**udæos obedientiâ legis divinæ cùm moralis tum cærimonialis vitâ æternâ promereri voluisse ex epistolis S. Pauli ad Romanos & Ga-

& Galatas patet, in quibus S. Apostolus ipso refutans docet hominem solum fide apprehendente justitiam Christi coram Deo justificari. Et hanc erroneam sententiam de merito operum etiamnum fovent Judæi, unde undecimus Religionis Judaicæ articulus fundamentalis est: *Deum præmia pœnasq; tributurum recte aut secus factorum*, nihilque frequentius iuore habent quam tritum illud: אֵין בְּרוֹדָה מִקְפָּחָ שַׁכְרָ כָּל בְּרִיתָ Non fraudat Deus mercede ullam creaturam. Certum quoque est, gentiles moratores propter hoc unum studuisse virtuti, quod persuasi de immortalitate animæ credebant præmia virtutem post hanc vitam sequi, quæ virtutis studiosi tanquam mercedem sint consecuturi. Videmus hoc in Phœdone Socratis, quod propterea virtutem fuerit sectatus & seständam censuerit, quia qualicunque spe laetatus expectanda putavit post hanc vitam præmia, credens bonis postea bene, malis verò male futurum, cuius vestigia quoque Lactantius premere videtur, qui contra Stoicos asserentes, virtutem sibi ipsi esse præmium l. 3. c. 12. disputans sic inquit. Ergo virtutis præmium est beatæ vita, si virtus ut recte dictum beatam vitam facit. Non est igitur, ut ajunt, propter seipsum virtus expetenda, sed propter vitam beatam, quæ virtutem necessario sequitur. Quemadmodum verò virtutem æternam felicitatem, sic scelera æternam miseriam manere credebant, hinc Amphytrio apud Senecam in Herc. furente act. 3. ad Theseum ab inferis reducem ita loquens introducitur.

- - Verane est fama, inferis
Tam sera reddi jura, & oblitos sui
Sceleris, nocentes debitas pœnas dare?

Cui ille

Quod quisque fecit, patitur: authorem scelus
Repetit, suoq; premitur exemplo nocens.

Et si in specie Muhammedanos accedamus, examinaturi, in quo ipsis causam salutis suæ ponant, videmus, eam in propriis operum meritis collare, quorum proinde studium suis quam maximè commendant, ac egregiis sententiis & exhortationibus incitant v. g. Operare animæ tuae, quantum potes, est enim infernus & paradisus. Benedictio hujus seculi ex bonis operibus oritur. Qui operatur bonum non privabitur remuneratione &c. Cùm autem justificatio duas comprehendat partes, scil. absolutionem à pœna & reatu, & adjudicationem vita, de singulis ordine agendum, quod magis pateat Pontificios eodem modo easdem operari quod

quò Judæi & Gentiles. Illi igitur duobus potissimum modis peccata sua expiari & ab iis se absolviri credunt, sc. per afflictiones & mala quæ patiuntur, deinde per virtutes atque bona opera. Afflictionum varias recentent species, aliæ sunt necessariae, & hæ infliguntur ab alio. v. g. cùm Judæus Judæum festo expiationis loro cædit, aliæ verò sunt spontaneæ, atque consistunt in abstinentia harum sex rerum sc. ab opere, cibo ac potu lotione, unctione, calceorum inductione & denique usu lecti conjugalis; Quarum omnium cùm compendium & summa mors sit, Judæus morte sua non tantum sui ipsius peccata sed etiam alterius expiari somniant, hinc agonizans dicere solet: *Sit mors mea expiatio pro peccatis meis & universo Israele.* Imò tam superstitiosi hodiè sunt Judæi, ut etiam in matatione galli gallinacei absolutionem peccatorum quærant quem lendum theoreticum die expiationis instituunt, tum enim Judæus certis precum formulis recitatis gallum sumit eumque ter capiti suo allidit, postea que mactat. v. Buxt. Syn. Jud. c. 25. & Hoornbeck. cont. Judæos l. 6. c. 2. p. 422, 423. sc. Quid miri autem Judæos Christi osores verum medium, quò Deo pœnitentia grata est, ac remissio peccatorum impetratur, ignorasse! cùm tamen Pontificii, qui in morte Christi peccatorum suorum veniam quærere videri volunt, ad eundem erroris lapidem impingant, nullam facientes mentionem fidei in Christum, sed fabulantes tribus his partibus *Contritione, Confessione & Satisfactione plenam perfectamq; peccatorum remissionem remissionem impetrari* v. Concil. Trid. Sess. XIV. c. 3. quo ipso de pœnitentia non aliter docent, ac gentiles, qui in iisdem partibus veram pœnitentiam constituebant, hinc Seneca l. 1. epistola 28. *Quantum potes te ipsum coargue: Inquire in te: accusatoris primū partibus fungere: deinde iudicis, novissimè deprecatoris: aliquando te offende.* Et ut de satisfactione tertia pœnitentiæ parte aliquid dicam, certum est Pontificios hunc modum expiandi peccata à gentilibus didicisse, hi enim docent, opera electitia, quæ ad satisfaciendum pro peccatis fiunt, videlicet peregrinationes ad loca & reliquias sanctorum, jejunia, lontiones, flagellationes, &c. præteriorum scelerum esse compensationes & emundationes. Similiter ipsa opera satisfactoria ut eleemosynas dare, certum numerum precum recitare, jejunare, peregrinationes sacras suscipere, sese invicem flagellare &c. Pontificii à gentilibus mutuati sunt, sic enim Plutarchus de defectu oraculorum & Celsus Antiq. Lect. l. 12. c. 1. & 2. referunt. *Gentiles lachrymis, jejunis & continuo fletu condemnationem culpa à Diis impetrare conatos esse;* & Minutius Felix in Octavio inquit.

inquit: *Gentiles vulneribus suis supplicasse.* Et eodem modo etiam
Muhammedani pro peccatis suis satisfaciunt. Quæ omnia docent, Pon-
tificios in hoc articulo Judaizare & Gentilizare.

Quæst. 9. An Romana Ecclesia Concil. Trid. Sess. 7.

*laicis & mulieribus baptizandi potestatem
concedens, renovet errorem veterum quorun-
dam hæretorum?*

Resp. Aff. *H*ic errore ritui Marcionitæ addicti erant, testatur id E-
piphanus hær. 42. ubi inquit: *Marcionem permissionem dedisse mulieribus ut baptismum darent.* Et August. de hær. c. 27.
*Papusiani, inquit, dabant mulieribus principatum ut sacerdotio etiam
apud eos honorentur.*

**Quæst. 10. An Pontificiorum doctrina, baptismum
delere omnia peccata, ac præsertim ea quæ origi-
ne contracta sunt, incrustet hæresin Messalia-
norum?**

Resp. Aff. *H*ic enim, ut testatur Aug. de hær. c. 57. dicebant, baptismum
novaculam imitari, quæ præcesserunt peccata, aufe-
rentem.

**Quæst. 11. An Pontificii baptizatos chrismate un-
gentes in vertice, imitentur veteres quosdam
hæreticos?**

Resp. Aff. *C*onstisti teste Irenæo l. 1. c. 18. baptizatos in ungubant ope-
rando balsamo & hoc ungentum typum esse dicebant suavitatis
quæ fit super universa.

**Quæst. 12. An Papisticus ritus superstiosus cam-
panas pulsandi & baptizandi, quò diaboli pote-
stas compescatur, spectra abigantur, fulmina &
obortæ**

obortæ tempestates cohibeantur, Gentilismum sapiat?

Resp. *Aff.* **C**ommentum hoc Pontificium è Paganorum nugis oriri nullum dubium est. Ita enim Ant. Mizaldus Centur. 8. Memor. 26. inquit. *Sunt, qui obortis fulminibus & tonitruis ad cymbala & nolas confestim advolant Thracum more;* Qui adeò infideles fure, ut ab ipsis superstitionem in lingua græca nomen accepisse Nazianzenus adverſ. Julian. orat. III. p. m. 100. scribat. *Superstatio nihil aliud est quam σπησιῶν αγκεία & refert de mulieribus in Thracia Strabo l. 7.* quod fuerint *σεισιθαιμοιας αχηνοι.* Nec quoque dubito Pontificios ritum campanas baptizandi ex Gentilium delirio introduxisse, hi enim quotannis Romæ d. 23. Martii festum ipsis dictum Tubilustrium celebabant, quod tubas suas, quas campanarum loco adhibebant, lustrârunt.

Quæſt. 13. *An Pontificii transubstantiationis dogma propugnantes Eutychianismum revocent?*

Resp. *Aff.* **E**utychiani enim afferebant panem in S. Cœna post invocationem sacerdotalem in corpus Christi mutari, uti in 2. dialogo Theodoreti, inscripto *Inconfusus*, loquentes introducuntur. Τὰ μυστικὰ σύμβολα τῷ δεσπότικῷ σώματῷ τε καὶ αἷματῷ ἀλλα μὲν εἰσὶ πρὸτης ἐπικλήσεως ἱερατικῆς, μὲν δέ γε τῷ ἐπικλησιν μεταβάλλεται καὶ ἔτερα γίνεται. Quod orthodoxus huic errori sese opponens negabat, dicendo: Οὐδεὶς γάρ μὲν τὸν ἀγιασμὸν τὰ μυστικὰ σύμβολα τῆς ὁμείας ἐξισταῖ φύσεως, μένει γάρ ἐπὶ τῆς προτέρας κατιασκεῖ τὸ αἷματῷ. i.e. Non enim post consecrationem symbola administrationis recedunt à natura, sed manent in prima substantia & figura. Et pari modo Marcosii populo imponere volebant, vinum in calice mutari in sanguinem, quorum hæresin Epiphanius hær. 34. his verbis describit. Ποτήρια δινῶ κεκραμένα προσποιήμενος ἐυχαριστεῖν, καὶ δὴ πλέον ἐκλείνων τὸν λόγον τῆς ἐπικλήσεως πορφύρεαν καὶ ἐρυθρὰν αναφένειν ποιεῖ. ὡς δὲ καὶ τὸν δόπον ὑπὲρ τὰ ὄλα χιριν τὸ αἷμα τὸ ἑαυτῆς σάζειν σὺ τῷ ἐκείνῳ ποιητικῷ διὰ τῆς ὑπικλήσεως ἀντό: Marcosius pocula vino mixta, simulans se gratias agere, & diutius extendens sermonem invocationis, purpurea & rubicunda apparere faciebat, ut putaretur superna illa cœlestisque gratia sanguinem suum instillare in illud poculum per invocationem ipsius.

Quæſt.

Quæst. 14. An Pontificii Concil. Trid. Sess. 13. can.

6. triticeum Deum festō corporis Christi, quod est feriā quinta post Trinitatem, magna cum pompa circumgestantes, similes sint Gentilibus?

R. Aff. Ethnici olim quoq; circumforaneas hostias habebāt, easq; solenni & splendidissimo ornatū circumferebant, prorsus sicut nunc Sacramentum Eucharistiae in Papatu, facibus, vexillis, ac tintinnabulorum strepitu, maximè in festo corporis Christi, præfertur, sic enim Persæ, Xenophonte teste, olim ignem suum, quem colebant, annuatim certis diebus festis candido impositum equo tanq. numen circumducebant, quem cum maxima pompa Rex Persicus sequebatur, hunc verò regni proceres ac maxima populi multitudo: Et de Romanis, qui Deæ Cybele simulacrum quotannis Romæ VI. Kal. Apr. circumducebant, sic scribit Dionysius Halicarnassensis Antiq. I. II. Θυσίας αὐλῆι καμηλῶν τοῖς αγάποις αὐλαῖς πάνταν ἔτεροι σφραγίδας τὸν Ρωμαῖον νόμον εράται δὲ αὐλῆις αὐλαῖς φρύξ καὶ γύναι φρυγίαν περιαγόσιν αὐλαῖς τὴν πόλιν εἴτε μητραγύρτεις, εἴτε αὐλοῖς ἔτεροι, τύποις τε φεύγειν τοῖς σύνθεσι καὶ καλαλύμενοι πρὸς τῶν ἐπομένων τὰ μητρώα μελῆ καὶ τύμπανα προβάντες. Ρωμαῖοι δὲ τῷ αὐλαῖον ἔτε μητραγύρτεων τοῖς, εἴτε καλαλύμενοι πορεύεται διὰ τῆς πόλεως ποεκίλην ενδεικνώσιόν τοις, εἴτε ὄργιάζων τὴν Θεὸν τοῖς φρυγίοις ὄργιασμοῖς καὶ νόμον ἦν φισμα βαλῆς. i.e. Quotannis enim Romani Praetores sacrificant ei ac ludos celebrant: sacram autem faciunt Phryx & Phrygia Deamq; per urbem circumferunt, stipem colligentes magnæ Deæ, ex more imagines de pectore gestantes & ad eorum qui sequuntur, in honorem matris Phrygiae hymnos tibiā concinente & tympana pulsantes. Nullus vero est ex indigenis Romanis, qui matri magna stipem colligat, aut tibia canens per urbem incedat variā indutus veste, aut orgia ejus Phrygio ritu celebret; Idque sic statutum lege aut senatus consulto; Unde colligere licet hanc processionem Papisticam aliasque reapse Gentilium olere, sic non errabit à vero, qui ad Ambarvalia Paganorum referet Pontificias Rogationes & omnes hodiernas processiones ad sacras gentilium choreas & pompas Corybantum & Curetarum, quarum frequens mentio occurrit apud Plutarchum & alios, quod nec ipse Polydorus

rus Vergilius dissimulare potuit dum inquit l.6.c.ii. quod Pontificii paganorum exemplo in pompa sacrificali divarum imagines vel reliquias gestent.

Quæst. 15. An Pontificii Concil. Trid. Sess. 21. can. 1.

Et communionem S. Cœnæ sub una specie præcipientes, i.e. dum sacerdoti comestionem panis et haustum vini concedunt, hunc verò laicis denegant, imitentur veteres Manichæos?

R₂. Aff. H₁enim in administratione S. Cœnæ à calice abstinebant, de quibus Papa Gelasius Canone Comperimus, distinct. 2. de Consecr. sic loquitur. Comperimus quosdam homines tantum unam partem sancti corporis accipere atque à calice sanguinis abstinere, quorum errorem brevi post his verbis refutat: Divisio unius ejusdemq; Sacramenti sine magno sacrilegio fieri nequit; Et huius errori fundamenti loco substruunt consuetudinem, non aliter ac Pontificii, ex his enim si quæras, cur calicem Laicis auferant? inter alia consuetudinem prætendunt, quæ tanta apud ipsos pollet auctoritate, ut eam pro lege habeant. Sic enim Job. à Daventria in Harm. Art. X. Consuetudo longo tempore observata pro lege habenda est. Quid aliud verò est consuetudinem in causa fidei & religionis pro lege & norma habere quam gentilizare. Gentiles, enim omnia sacra ipsorum κατὰ πάτρια instituebant; & ut Patrio more Deus colatur, instituere Romani. Sic Pythius Apollo, cùm de vero Deorum cultu quæreretur, respondit, rectècoli Deos προγόνων θεαπεια καὶ νόμων πόλεως.

Quæst. 16. An Papistæ Concil. Trid. Sess. 22. can. 3.

peccata sua per sacrificium Missæ expiaturi, fundaizent et Gentilizent?

R₂. Aff. Iudæos quod attinet, multi in Israële erant carnales, terrestria tanquam sapientes Phil. 3:2,3,19. qui non attendebant nec scrutabantur, quid sub his sacrificiorum umbris lateret, sed existimabant Deum vitimam-

etimarum nidore ac sanguine delectari, ac per eas tanq. veras remissio-
causas peccata sua se expiare posse, si ex præscripto divino eas offerrent.
Et hos *κανοζηλια* quadam abrepti imitabantur gentiles, qui iratum Nu-
men placaturi varia adhibebant sacrificia, modò enim Diis suis homines
immolabant, cujus oblationis nonnulla exempla Laetantius l. i. Institut.
memorat. *Apud Cypri, inquit Salaminem, humanam hostiam Jovi*
Theucrus immolavit; idq, sacrificium posteris tradidit. Et paulò pòst:
Erat Lex apud Tauros, inhumanam & feram gentem; uti Diana hospiti-
es immolarentur: & id sacrificium multis temporibus celebratum est.
Galli Hesum, atque Teutatem humano cruro placabans. Nec Latini
quidem hujus immanitatis expertes fuerunt, siquidem Latialis Jupiter
etiam nunc sanguine colitur humano, modò vero præter homines bestias
macabant easque Diis offerebant.

Quæst. 17. An Cæremoniæ, qnæ in celebratione Mis- ſæ adhibentur, Judaismum est Gentilismum re- dolectant?

R. Aff. **U**T hñjus affirmationis veritas innotescat, quasdam recen-
tibus lebo, earumque originem notabo, sic certum est, sacrificiu-
lum celebraturum Missam superstitiones preculas pro mortuorum salute
blaterantem, hac in parte Judaizare, cùm Judæis nihil frequentiùs, quām
singulis sabbathis pro defunctorum suorum salute orare, ut brevi ex pur-
gatorio liberentur. Quām superstitionem etiam Muhammedani am-
pleteuntur, hi enim defunctorum corpora catervatim adeunt certis qui-
busdam diebus, & pro eorum salute orant. Judaismum porrò sapit Sa-
cerdotis ac clericorum vestitus, manuum lotio &c. Muhammedanismum
verò, quòd Sacerdotes Missam celebraturi modò in dextram, modò in si-
nistram altaris partem, histronum instar sele convertant, circumagant &
inclinent, Turcæ enim inter orandum plurimas inclinationes & prostra-
tiones gesticulatorias, quas *Erket* vocant, adhibent. Quòd si verò in
originem pravæ consuetudinis, quòd Sacerdos cultum secretô silentiô
peragat, inquirimus, ab Ethnicismo eam arcessendam esse videtur, cùm in
hoc sacra secretè tractabantur, sic arcana apud gentiles erant sacra Sibilla-
rum, ac credebatur visum amittere eos qui Orgia Eleysinia & Bonæ
Dæ sacra vidissent. Et huic quoque originem debet superstitionis
ritus in Papatu, quòd Sacerdotes, Moniales cultum lingua peregrinâ

peragant, orent & psalmos canant quos non intelligunt, somniantes, se hoc pacto Deo gratum & acceptum cultum præstare, non secus ac Gentiles, qui existimabant etiam ignorata sacra Deo placere, uti de iis Jamblichius de Mysteriis, p. 10, 34. & Clemens Alexandrinus l. 1. Stromat. de hereticis Offenisis scribit; idem vero quod Q Curtius l. 4. p. 76. de mulieribus ethnicis refert, quod sc. incondito carmine Jovem propitiare voluerint, de Pontificiis quoque dicere possumus, quod murmure incondito & nonnunquam satis barbaro Deum colant.

Quæst. 18. *An Romana Ecclesia ordines Ecclesiasticos Concil. Trid. Sess. 23. cùm in 4. minores sc. Ostiarianorum, Lectorum, Exorcistarum & Accoluthorum tum in 3. maiores Sacerdotum Diaconorum & Subdiaconum dispescens, Iudaismum & Gentilismum incruxset?*

Bk. Aff. *I*psi enim Pontificii fatentur se hosce distinctos gradus ab Ethnicis mutuatos esse. Præter Onuphricum enim Pavium, & Gratianum, Hugo de S. Victore sic expressè scribit. *Isti ordines in sancta Ecclesia non solum voluntaria ordinazione spiritualium Patrum: sed ex ipso quoq; gentilitatis usu convenienti ratione assumpti sunt.* Sic ex Gentilismo petierunt Pontificii, quod Sacerdotes subdividant in simpliciter Sacerdotes & Archipresbyteros &c. Gentiles enim habebant suos Flamines simplices, Archiflamines & Protoflamines. Ex Iudaismo vero suos Ostiarios, Exorcistas, Lectors, Cantores, uti Petr. Lombardus dist. 24. singulos ordines ex eo derivat. Sed Guilielmus Durandus l. 2. à c. 4. usque ad 9. ulterius progrederit. *Ostiarii, inquit, imitantur edituos, qui apud Gentiles erant & templum custodiebant, Lectors idem sunt quod Carminum, Relateres, qui erant apud Gentiles, Exorcistas representant quæstores Romani.* Similia quoque habet Joh. Beleth Theologus Par. in suo Rationalic. 14. ubi disertè affirmat officia ista distincta respondere Ministris & Officiariis Ethnicis. Sic presbyteros ibidem cum Aedilibus Romanis confert, his vero incumbebat ut comedias instituerent, uti hodie ædiles Pontificii in Missa tanq. in scena quadam theatrica meram comediam agunt.

Quæst.

Quæst. 19. *An sacra unctione & tonsura circularis, quibus cæremoniis Ecclesia Pontificia in ordinatione sacerdotum utitur, Iudaismum & Gentilismum renovent?*

R^e. Aff. **U**tunque Papistæ varia conquerant perizomata, quibus harum cæremoniarum deformitatem palliare velint, attamen iis detractis, appareat, Pontificios unctionem sacram à culro Levitico, sub N. T. lopito, mutuatos esse, quemadmodum tonsuram circularem non non ex verbo Dei, quod severè sacerdotibus eam prohibet Levit. 19. 27. sed & superstitutione Gentilium introduxerunt, horum enim sacerdotes totò ratus capite idolis sacrificasse meminit Propheta Baruch. c. 6. 30. quod ipsum etiam fecerè Sabæi, qui se novaculis radebant vel ignis notam sibi inurebant. Et de Ægyptiis Flaminibus refert Æmilius Veronensis in Historia Caroli Magni, quod in honorem Isidis & Serapidis capillos sibi abradi curaverint.

Quæst. 20. *An aqua lustralis Pontificiorum Iudaismo & Gentilismo originem debeat?*

R^e. Aff. **T**estantur Sacræ literæ Mose in Judæos jussu divino sanguinem sparsisse Exod. 24. & peculiarem posteā aquam lustralem confecisse, quā populus Dei conspersus expiabatur. Num. 19. Quem æmulati gentiles multifarias peragebant lustrationes, quidam enim in hunc usum irrationalia animalia mactabant, sic Macedones totum exercitum cane lustrabant teste Q. Curtiol. 10. p. m. 332. Alii verò prorumpente superstitione rationalia animalia sc. homines ad lustrationem fævo cultro immolabant, quibus ad copiarum lustrationem usus est Xerxes Persarum Monarcha v. Seneca de ira l. 3. c. 15. Alii tandem ad lustrationem & corporum suorum expiationem atque purgationem res inanimatas adhibebant; lustrabant enim antiquitus modò per ignem, quam lustrationis speciem Ovid. l. 7. Metam: his verbis innuere videtur

*Multifidasq; faces in fossa sanguinis atra
modò per sulphurem: hinc Tibullus l. 1. eleg.*

*Ipseq; ter circum lustravi sulphure puro.
communiter verò lustratio aquâ fiebat, de qua Æneas apud Virgil. l. 6.
Æneid.*

Ter

Ter socios pura circumluit unda
 Spargens rore levi & ramo felicis olive
 Lustravitq; viros

Idemque ceu multâ cæde, pollutus sacra tractare recusans ad patrem
 Anchisen inquit,

Tu genitor cape sacra manu, patriosq; Penates
 Me bello è tanto digressum & cæde madentem
 Attrectare nefas, donec me flumine vivo
 Abluero.

Verùm Pontificii non modò ipsam aquam lustralem ab Ethnicis mu-
 tuati sunt sed & instrumenta eam conservandi & aspergendi. Quem-
 admodum enim hodie plerumque ad portam templi Pontificii ejusmodi
 aquâ lustrali vas quoddam plenum collocatum cest , sic quoque Romæ
 ad portam Capenam postea Appiam dictam , magnum vas marmoreum
 erat positum, in quo a qua lustralis , in quod ingredientes templum titio-
 nem ex ara sumptum mergebant , & alii alios aspergebant, vel à sacrifici-
 lis aspergebantur ; Quâ ablutione Peleus Patroclum absolvisse, & Aca-
 stus Peleum à cæde fratris Phoci, & Ægeus Medeam à cæde liberorum
 expiassè credebatur. Simile quid quoque de Turcis legimus , hi enim
 templo sua ingressuri, aquâ, quæ in aditu vase ampio ad hos usus asserva-
 tur, sese perluunt, persuasum habentes hac lustratione peccatorum luem
 ac labem tolli, quâm superstitionem verò hoc sit credere, agnovere pru-
 dentiores gentilium , qui id ridebant. Hinc Ovidius Fast. 5.

Ah nimium faciles? qui tristia crimina cædis
 Flamineâ tolli posse putetis aquâ.

Quæst. 21. *An Cælibatus Sacerdotalis Pontificio-
 rum Concil. Trid. Sess. 24. can. 9. jure divi-
 no sit præceptus, an verò tyrannide Pontificum
 ex gentilium delirio sit introductus?*

R. Neg. ant. aff. post. *P*Ro cœlibatu Sacerdotibus præcepto nullum so-
 lidum argumentum ex scriptura sacra afferre
 queunt, quod cùm ipsi etiam videant, legem ecclesiasticam, cuius eadem
 apud ipsos authoritas est, quæ verbi Dei, objiciunt , in qua sacerdotibus
 matrimonium prohibitum est, cùm non possint simul Deo servire & in
 con-

conjugio viere ; stupendam eheu ! Pontificiorum sapientiam , medelam
quærunt libidini sacerdotum , quæ ipsos à devoto Dei cultu avocare pos-
set & hac ipsa lege portam ad scortationem , adulterium & incestum ipsis
aperiunt , quorum scelerum Papatus plenus est , loquatur hanc in rem
Marcellus Palingenus , Italus , Romæ grassantia flagitia vivo colore de-
pingens ,

*Quid tot supra loquar ? sunt cuncta libidine plena ,
Et passim prostant & clām fodiuntur ephebi ,
Quis non mœchatur ? mysta vafriq; cuculli ,
Quos castos decet esse , palām cum pellicibus , vel
Furtim cum pueris , matronis virginibusq;
Nocte dieq; cubant , sunt qui consanguinearum
Inquinibus gaudent : ineunt pecudes quoq; multi ,
Et rura & sylva infames , urbs queq; lupanar .*

De quâ pecuariâ libidine etiam Polydorus Virgilius religioni Pontificiæ
addictus conqueritur dum l. 5. c. 3. sic ait : *Tantum abfuit ut ista coacta
castitas illam conjugalem vicerit , ut etiam nullius delicti crimen majus
ordini dedecus , plus mali religioni , plus doloris omnibus bonis attulerit
impresserit quam sacerdotum libido .* Dum verò sacerdotes Pontificii à
conjugio abstinent , imitantur Ethnicos , sic Flamines Athenienses cœli-
bes manere , & hoc sine herba quadam vesci oportebat . Et de virgini-
bus Vestalibus legimus , quod ex voluntate Numæ Pompilii castitatem
spondere & præstare oportuerit , convictæ vcrò & damnatae incestus sta-
ta die sub effossa humo vivæ defodiebantur . Nec Delphicum Oracu-
lum per alios quam cœlibes iegodælas responsa edere voluit .

*Quæst. 22. An Pontificii Concil. Trid. Sess. 25. do-
ctrinam de Purgatorio orbi pontificio imponen-
tes , Iudaizent , & Paganisnum removent ?*

Bx. Aff. **D**E Judæis enim ut primò agamus , notum est eos docere
purgatorium , variaque media præscribere , quibus adhibitis
magis pii ex eo liberentur ; sic existimant , filium , si per 'olidos undecim
mensis singulis diebus precationem שׁלֵך dictam recitârit , patrem su-
um hoc pacto è purgatorio redimere , quam traditionem è Talmude , ri-
diculâ quadam , ut solent , fabella docent v. Buxt. Syn. Jud. c. 49. p. m.
709. Gentiles verò primos purgatorii autores extitisse ex Platone disci-
mus

mus, cuius in Gorgia & Phædone hæc sunt verba': Οἱ μὲν ἀριστέως μέσως
γεβιωνέναι ἐπὶ τῷ λόγῳ αἰφικνεύσηται εἰς λίμνην καὶ ἐν τῷ δικῆσι τε καθαιρέσμενος
τῶν τε αἰθικημάτων διθόντες δίκαιος ἀπολύσονται. Similia quoque de purga-
torio ejusque diversis pœnis habet Virgil. Aeneid. 6.

*Ergo excentur pœnis, veterumq[ue] malorum
Supplicia expendunt : aliae panduntur inanes
Suspensa ad ventos, aliis sub gurgite vasto
Infestum eluitur scelus, aut exuritur igni*

Et Claudianus l. 2. in Ruffinum circa finem

*Quos ubi per varios omnes, per mille figuræ
Egit Letheo purgatos flumine*

Imò Muhammedani ignem purgatorium credunt, hinc octavus reli-
gionis Turcicæ articulus est de purgatorio ; de quo scriptor quidam Ara-
bicus sic differit: *incumbit autem hominibus transire Zorat* (quod Gig-
gæus explicat Pontem quendam infernalem) secundum operum suo-
rum dispositionem : *Qui salvandi sunt, eo discernuntur, quod citè & re-
pentè ab igne infernali liberantur, reliqui operum suorum merito ibi
pereunt.*

Quæst. 23. An Pontificii defendentes limbum infan- tum Pelagianizent?

R. Aff. T Estatut enim Bellarm. l. 6. de perdit. Grat. & statu pecc. Pe-
lagium parvulos regnō cœlorum exclusisse, iisque mediū-
statum assignâsse, ut nec in cœlo nec in inferno sint, quam hæresin Au-
gustinus hinc & inde in suis operibus refutavit.

Quæst. 24. An Canonizatio Sanctorum, quæ in Papatu obtinet, Apotheosis Gentilium redoleat?

R. Aff. Q Uemadmodum enim Romana Ecclesia demortuos, dē
quorum sanctitate & beatitudine certò nō est persuasa, Deo-
rum catalogo inserit, sic quoque Ethnici solebant viros vel fœminas be-
ne meritas in numerum Deorum referre, iisque templa, altaria erigere, &
eorum nomina festis inserere, ut quō die colendi essent, certò scire pos-
sit, insuperque hos Deos suos pro dignitate eorum in certas classes distin-
guebant, sic Dearum prima erat Juno, Deorum verò primum locum oc-
cupabat Jupiter, non secus verò agunt Pontificii ; qui Deos & Deas sua-
discer-

discernunt, iisque pro discrimine ordinis quoque diversos cultus faciunt. Porro Gentiles quosdam Deorum suorum Procurantes & Præfectos dixeré, eorumque tutelæ & defensioni integras regiones, urbes & homines commendârunt, ita ut singuli loci singulos Deos & Patronos habuerint. Sic Italorum Præsides erant Romulus & Remus, Græcorum Hercules, Germanorum, Sol, Luna, Vulcanus & Mars, Suevorum Isis, Gallorum Mercurius, quos æmulati Pontificii, Martinum Germaniæ, Italiæ Petrum & Paulum, Galliæ Michaelem & Dionysium, Hispaniæ vero Jacobum præfecerunt. Imò tām superstitioni erant Ethnici, ut etiam singulis membris certos Deos v. g. capiti Jovem, humeris Plutonem, ventri Venerem assignarent; nec his sunt meliores Pontificii, hi enim contrā oculorum via S. Otiliam, morbos pudendos Apollinarem, pestem Sebastianum & Rochum, odontalgiam verò Apolloniam consulunt. Tandem etiam singulæ artes apud Gentiles certos habebant Deos, à Medicis Aesculapius, à figulis Jupiter, à Nautis Neptunus Castor & Pollux celebrabantur. Apud Pontificios verò Medici venerantur Cosmum & Damianum, nautæ Nicolaum, venatores Hubertum, studiosi Catharinam, meretrices Magdalenam, porcos verò curat Antonius & vineas Urbanus. Eandem verò rationem quam Pontificii pro Deorum suorum cultu urgent, sc. utilitatem quam exinde consequuntur, quoque Gentiles crepant, sic Cicerio in Verr. Set. cultum Cereris ideo defendit *quia*, ut loquitur, *Multa saepe prodigia vim Cereris Numenq; declarant.*

Quæst. 25. An Pontificii jubentes Concil. Trid. Sess.

25. sanctos demortuos invocare, iisque divinum cultum præstare, Gentilizent?

R^e. Aff Sanctos cœlites in Papatu religiosè coli praxis quotidiana edocet, dum varias preces demurmurari, easque modò ad S. Petrum: *S. Petre miserere mei, salva me, aperi mihi aditum cœli, da mihi sanitatem corporis, da patientiam, &c.* modò ad beatam Virginem Mariam,

*Maria mater gratia,
Mater misericordia,
Tu nos ab hoste protege,
Et horâ mortis suscipe,*

modo ad alium sanctulum dirigi audimus, eum in finem, ut horum in-

tercessionibus Deus ipsis propitius fiat, non secus ac Gentiles, qui Divos
Divasque suas invocabant, easque, ut Trismegistus refert, sic compella-
bant. *Peto vos manes Sanctissimi, commendate nos: Dei nobis indulgen-
tissimi esse velint.* Nec ipse Lud. Vives Scriptor Pontificius in Aug. de
C. D. I. 8. c. 7. difficitur Papistas in cultu sanctorum imitari gentiles,
dum ait: *Multi Christiani (sc. Pontificii) Divos Divasq; non aliter ve-
nerantur quam Deum.* Nec video in multis quod sit discrimin inter eo-
rum opinionem de sanctis & quod gentiles putabant de Diis suis.

Quæst. 26. An Papistæ angelos in vocantes abolitam doctrinam Angelicorum renovent?

R. Aff. **H**enim ideo Angelici dicebantur, quod in angelorum cul-
tum inclinati erant. teste Aug. hær. 39. eodemque modo,
quo Pontificii, angelorum cultum defendere cogitabant, dicendo: *Se
non colere angelos per se, sed propter Deum, ut per eos divinam benevo-
lentiam sibi acquirerent.*

Quæst. 27. An Pontificii corpora & reliquias san- ctorum terrâ effodientes, in conspicuo loco col- locantes, easdemq; religioso vultu venerantes Gentilizent?

R. Aff. **U**t cunque Synodus Pontificia in Concl. Trid. Sess. 25. de-
cret. de veneratione reliquiarum, &c. *Non expresse reli-
giosum sed tantum civilem cultum reliquiis sanctorum exhibere
principere videatur*, attamen si acta secundæ Nicenæ Synodi, quam ad
demonstrandam conformitatem cum ea allegat, inspicimus, ap-
paret, eam sub fucatis verbis religiosum cultum reliquiis sanctorum de-
ferre orbique Pontificio imposuisse, hæc enim in Act. IV. Con-
cil. II. Niceni legimus verba: *Nos adoramus ossa, cineres, pannos,
sanguinem, sepulchra.* Et quid non optima rerum magistra experientia
docet, dum Romana ecclesia cœlestia & spiritualia beneficia à rebus ina-
nimatis expedit, & crucem v.g Salvatoris J. C. his verbis invocat.

*O crux ave spes unica,
Hoc passiones tempore
Auge piis justitiam,
Reisq; dona veniam.*

Et

Et imaginem Christi, quam Veronicæ datam esse volunt.

Nos perduc ad patriam, ô felix figura,

Ad videndum faciem, quæ est Christi.

Quem superstitiosum cultum Pontificios ab Ethnicis didicisse credibile est, hi enim res inanimatas ut solem, lunam, bovem, &c. adoravere. Et quemadmodum reliquiae apud suos ex loco in locum translatæ sunt, uti exemplo Demetrii ex Syria in Græciam, Thesei ex Scyro Athenas translati constat, sic Pontificii horum delirium imitantes, religiosas peregrinationes ad ea loca, ubi sanctorum reliquiae esse creduntur, suscipiunt, terrâ effodiunt, transferunt, & translatas in ipsorum templo in conspicuo loco collocant, easque exornant Pharisæorum more, qui sepulchra sanctorum dealbasse leguntur *Matth. 23.27.*

Quæst. 28. An Pontificii sanctorum imagines religiosè colentes Gentilizent?

Resp. Aff Tridentina Synodus cultum *religiosum* etiam in hoc capitulo denegare imaginibus videtur, sed *civilem* tantum præcipere, dum ait, *imaginibus debitum honorem & venerationem esse imperiendam, eas osculari, coram iis procumbere, caput aperire fas esse,* imò ut lectori credulo tantò facilius imponat, decretum secundi Concilii Nicæni pro sententiæ suæ confirmatione allegat, quod si verò illud examinamus, simul inde intelligimus quem & qualem cultum Pontificii imaginibus deferre doceant! Hoc autem adorationem imaginum expressè sancire, patet ex Actione ejus VII. in qua anathemate percutit eos, qui vel tantisper dubitant, *An sint adorandæ imagines, dum inquit: Gloriosorum angelorum & sanctorum imagines adorandas putamus: Si quis verò ita non est animatus, sed circa venerandarum imaginum adorationem laborat & dubitat, cum anathematizat sancta & veneranda Synodus.* In eos verò, quibus vox adorationis duriuscula videbatur, ac eis loco hanc phrasin substituere malebant, *Imagines esse venerandas, Synodus eadem actione sic invehitur. Omnes, qui se sacras imagines venerari contentur, adorationem autem recusant, à S. Patre Anastasio redarguntur ut hypocritæ, & ait eos sanctis convitia dicere.* Quæ omnia satis comprobant, Concilium Tridentinum juxta doctrinam Synodi Nicænæ, quam in suas partes trahit, non civilem sed religiosum cultum sancire. Non aliunde verò Pontificii cultum hunc idololatricum quam ex gentilismo introduxerunt, nemo enim nescit gentiles imagines & statuas,

quas initio memorie & gratitudinis ergo erigebant, progressu temporis religiosè coluisse, quâ de re Aug. in Pl. II. de Gentilibus loquentे audiamus: *quis adorat intuens simulacrum, qui non sic afficitur ut ab eo se exaudiri putet, ac ab eo sibi præstari, quæ desiderat, speret?* Et ut gratia ac benevolentiam Deorum præprimis miraculorum laude celebrium, inter quos erat idolum Delphicum, impetrarent, longinquas peregrinationes, ad eorum imagines suscipiebant, quemadmodum hodie Pontificii ipsos imitantes, ut benevolentiam beatæ Virginis captent, modò Loretum, modò Florentiam, similiaque loca, ubi ejus imago exposita est, turmatim advolant, eamque colunt. Sed ut in specie convenientiam inter divinos honores, quos Pontificii & gentiles imaginibus exhibit, omnium oculis exponamus; testantur profani authores gentiles statuis cereos apposuisse sic Ovidius Ep. Medeæ. *Ardet ut ad magnos pinea tarda Deos.* Cicero I. 3. Offic. *Omnibus vici statua, & ad eas tus, & cerei ponebantur.* Similiter Pontificii imaginibus cereos accendunt. Gentiles flexis genibus idola adorabant. *Reg. 19. 18.* sic quoque Papistæ juxta decretum Concilii Tridentini coram imaginibus procumbere tenentur; Gentiles libamia & thymiatnata offerebant. Sic Papistæ offerunt dona; Gentiles coram idolis suis thus accenderunt, utpote sine quo religionis officium claudicabat ut Arnobius inquit adv. gentes I. 7. p. 232. similiter Papistæ. Gentiles imagines aurô, argento coronis varioque vestimentorum ornatu exornabant, quod colligere licet ex omni histotia & sacra: Deut. 7. 25. Dan. II. 38. & Apocrypha 2. Mac. 12. 40. Et prophana, Dionysii Syracusanorum tyranni, qui Jovi Olympio aureum magni ponderis amictulum detraxit & injecto illi pallio lineo dixit: *Æstate grave amictulum aureum esse, hyeme frigidum, laneum autem ad utrumq. anni tempus aptius vid.* Vit. Dionys. apud Plut. Saturno gentiles falcem messoriam, Jano clavem tradebant, & hos æmulata est religio Romana in effingendis exornandisve divis, nam

*Claviger est Petrus, Janum fortasse sequutus,
Armiger ac crepitans ecce Georgiusest,
Castora tu dices, si Pollux additus esset,
Sic Matri similis Barbaraturrigeraest,
Pisces Huldricus gestat, Martinus equestris
Dives Nicoleos aurea mala gerit.
Sic alii referunt alios insignibus amplis,
Sic sua quisque sibi munera divus habet.*

Porro

Porrò gentiles idolis suis basia dedisse legitur, *i. Reg. 19:18. Es. 44:15.*
Dan. 3:6. eademque compellâsse ac si aures habeant *Sap. 13:17, 18, 19.*
 idem agunt Romanenses, dum imagines juxta decretum Synodi Tridentini osculantur, coram iis caput aperiunt, easque adorant. Imò gentiles eas adeò venerabantur, ut eas humeri ab uno loco in alium portarent, *Baruch.*
6:3,5. non aliter Pontificii, qui non tantùm imagines, Sacramentū Eucharistiae, sed & Papam ipsum hodienum cum magna pompa humeris per urbem circumgestant, quam pravam consuetudinem ab Ethnicis procul dubio mutuati sunt, quippe apud Romanos prædivites ac primarii lectica à sex servis gestata vehebantur, quem ritum Juvenalis his verbis innuit

*Quadrivio? cùm jam sexta cervice feratur
 Hinc atq; inde patens, ac nuda penè cathedra*

Et Martialis lib. Epigr. 4.

*Cùm tibi non essent sex millia Cæciliæ,
 Ingenti latè vectus es hexaphoro.*

Quemadmodum verò gentiles cultum imaginum exactibus miraculosis, quos hæ edebant, v. g. quando sanguinem sudabant, plorabant, quærentibus nutu & sermone respondebant; uti hoc de Æsculapii imagine constat, commendabant, sic quoque ecclesia Romana, ut cultum imaginum orbi Pontificio commendabiliorem reddat, multa de iis singit miracula, hisque præstigiis multos captivos dicit, sic fertur statuam quandam Marianam ad Pontificem Cœlestinum dixisse: *Cur Cœlestine non salutas me.* Et de Maria Lauretana singunt, quòd ex Judæa primùm per aërem in Dalmatiam, deinde per mare Adriaticum in Regionem Picenum & tandem Lauretum venerit. Ast non tantùm Pontificii cum gentilibus in docendo cultu imaginum sed & in eodem defendendo conveniunt, ex illis enim si quæras, cur imagines in templis habendæ & tolerandæ sint, respondent, ut sint doctores laicorum, idemque prudentiores pertendunt gentilium, de quibus Arnobius l. 6. c. 6. cont. gentes sic inquit. *Illud etiam dicere simulacrorum assertores solent, non ignorâsse antiquos nihil habere Numinis signa, nolle ullum omnino inesse his sensum sed propter indomitum atque imperitum vulgus.* Et quemadmodum Pontificii protestantur se non ipsis imaginibus, sed iis, qui per imagines repræsentantur, exhibere honorem & cultum, sic quoque gentiles fortiter negabant se ipsas imagines colere, quos Arnobius l. 6. p. 195. h. m. loquentes introducit. *Deos per simulacula veneramur.* Et pag. 703. *Sed er-*

ras,

ras sc. Christiane, qui nobis objicis, quod imagines pro Deis habeamus, & laberis, nam neq; nos era, neque auri argenteique materias, neque alias quibus signa confiunt, eas esse per se Deos & religiosa decernimus Numinia: sed eos in his colimus, eosq; veneramur, quos dedicatio infert sacra, & fabrilibus efficit inhabitare simulacris. Et Maximus Tyrius Philosophus Platonicus contendit à se suisque Dissert. 38. *Summum primum & maximum Deum crearem & conservatorem in simulacris ex auro & argento factis coli*, insimulque ibidem refert, Perlas ignem coluisse & eum subinde sic compellasse πῦρ δεσπότα ἐδε Ignis Domine ede, quem tamen Deum esse non crediderint, sed αὐλαμια tantum & σύμβολον τῶν Θεῶν τιμῆς. Sed pejores sunt quidam Pontificii in hoc capite gentilibus, Bellarm. enim non veretur l. 2. c. 21. de imagin. disertè scribere. *Si quis imaginem Christi crucifixi adorat, tunc adorationem non in eo quem imago seu lignum representat, sed verè & propriè in ipsa imagine terminari.*

Quæst. 29. An Pontificii peregrinationes religiosas ad sancti cuiusdam imaginem suscipientes, imitantur Iudeos, gentiles, & in specie Muhammadanos.

Resp. Aff. **U**Tcunq; statua v. g. Mariana in omnibus Pontificiorum urbibus, templis erecta sit, atque unanimis eorum sit confessio, intercessionem Mariæ ubique locorum esse efficacem, nihilominus eò non contenti per montes, per valles, Romam, Loretum, Florentiam ad imaginem Mariæ, ut hujus gratiæ compotes fiant, volitant, proculdubio superstitione credentes, Romam v. g. sanctiorem esse Moguntiâ, ac Mariam ibidem faventiorem quam alibi; Quam peregrinationum religionem cum à Judæis emendicarunt, hi enim juxta præscriptum divinum templum Hierosolymitanum frequentare, ibidemque Deum, in quo præsentiam suam gratiosam singulari modo declarabat, colere tenebantur, tum à Paganis, apud quos Apollo Delphicus & Diana Ephesina magno in pretio habebantur, ac longè præferebantur ipsorum imaginibus alibi locorum erectis & cultis; à quibus tandem hodiernæ Turcarum peregrinationes religiosæ versus Meccam & Medinam, Bethlehemum etiam atque Hierosolymas ortæ sunt.

Quæst.

*Quæst. 30. An Monachi in Papatu cum veteribus
Pharisæis & cum Monachis Turcicis Muhli-
micis convenient?*

Re. Aff. Pharisæorum sumpitam politiam hodiernos monachos restituere ipsi Pontificii doctores Genebrardus & Serarius haud dissidentur, & quomodo cum iis quoad nomina, cognomina & plurima dogmata convenienter nostris solidè demonstravit Hottingerus in Thes. Philol. p. m. 27. ad quem B. L. remitto. Ovum verò ovo non est similis, quam Monachus Turcicus & Pontificius. Sic illorum quidam nudipedes incedunt uti apud Pontificios Capucini, alii verò ex mendicitate continua vivunt nihil proprii possidentes, quales sunt hodiè Monachi S. Augustini, aliique, oberrando stipem colligentes, non secus ac apud gentiles sacerdotes Deæ Cybelæ, qui ab una civitate ad aliam migrabant & stipem mendicando cogebant, quapropter etiam μητραὶ ύπαι h. e. æruscatotes magna matris dicebantur. Porrò quemadmodum Pontificii profitentur

Religionem,

Quæ filo insertis numerat suam murmurabaccis.

Sic quoque de Religiosis Turcis refertur, quod rosariō utantur, ipsis Tesbich h. e. *Dei confessio* dictō, & in tres partes distinctō, quarum unaquaque triginta continet orbiculos. Ad primos hæc repetunt verba: *Sub hanalla*: h. e. ô Deus incomprehensibilis, ad secundum ordinem: *Elhem dulilahi* agimus tibi gratias; ad tertium: *Alle egber tu es omnipotens*, quas preces nunquam non sive stent, sive ambulent, sive cubent, sive sedeant, recitant.

Quæst. 31. An Pontifex Romanus indulgentias laici certō pretiō vendens, æmuletur Deos gentilium?

Resp. Aff. Nam horum gratia erat venalis & nemini bona præstabant vel mala avertiebant nisi priùs capellarum atque ovium sanguine empti erant, quod ipsum gentiles diis suis gloriosum putabant, quantopere verò se fallant probat Arnobius l. 7. p. 210. ad eos verba faciens.

ciens. *Solum, inquit, illud posuisse contenti, in honestas vos famas ad-
jungere Diis vestris, si eos aliter negatis præstare quæ bona sunt, atq; ini-
vicia transvertere, nisi prius empti capellarum fuerint atq; ovium san-
guine, & ceteris, quæ admoventur altaribus. Indignum enim primùm
est, ut illa vis Numinum sublimitasq; cœlestium beneficia credatur sua
habere venalia, prius sumere atque illa præstare.* Talem verò mercata-
turam Ecclesiam Romanam hodienum exercere cùm plurimæ episto-
læ absolutoriæ à peccatis, tūm praxis quotidiana testantur, dum nemini
eas concedit nisi conditiones præscriptas impleverit ac v. g. tantâ pecuniaæ
summâ eas coëmerit, nam Romana

*Curia vult marcas, bursas exhaurit & arcas,
Si bursæ parcas, fuge Papas & Patriarchas,
Si dederis marcas & eis impleveris arcas,
Culpâ solveris, quacunque ligatus eris.*

Quid verò hoc aliud est quàm Simonem Magum imitari, impositionem
manuum emere & eandem posteà aliis vendere, de qua maledicta Si-
nia tām eorum qui rem spiritualem vendunt, quàm eorum qui emunt, non
immeritò Baptista Mantuanus conquestus est.

- - - - *Venalia nobis
Templa, Sacerdotes, altaria, sacra, coronæ,
Ignis, thura, preces, cœlum est venale, Deusq;.*

**Quæst. 32. *An delectus ciborum ab Ecclesia Roma-
na præscriptus ex veterum quorundam hereti-
corum instituto introductus sit?***

Resp. Aff. *Sic veteris Ecclesiæ Patres Epiphanius, Augustinus, Socra-
tes, Tertullianus de Ebionitis, Encratis & Manichæis testi-
monium perhibent, hos primos authores delectus ciborum extitisse. Eb-
ion enim vestigiis Cerinthi insistens necessitatem legis cæremonialis
urgebat, usumque carnis ideò, quia per impuram generationem existat,
prohibebat. Et de Erecratitis Aug. de hæref. c. 25. refert, hos non vesci car-
nibus, sed eas abominari, cum quibus paria faciebant Manichæi, apud hos
enim teste Aug. de mor. Manich. l. 2. c. 13. à regula sanctitatis non videba-
tur excidiſſe homo, boletos, orizam, tubera, placentas, piper, laſer distento
ventre cum gratulatione ructans; at certo supplicio addicebatur homo
parcus & frugi, cui cœnanti oluscula cum exiguo lardo apponebantur.*

Quibus

Quibus haud clementiores sunt Pontificii , dum durante quadragesima ingluviem stomachumve pilcibus (quos cum Marcionitis sanctiorem cibum deputant) in vino decoctis, herbis aromatibus calidissimis conditis, vinoque generoso oblectare quidem permittunt, sed eum, qui buccellam carnis vel lardi rancidi deglutit, temporalibus & æternis pœnis adjudicant. Maxima verò est paritas inter Papistarum & Montanistarum jejunia, Montanus enim jejuniorum leges ferè ut Pontificii condidit, quō nomine etiam hæreticus à Veteri Ecclesia nuncupatus fuit. Quemadmodum verò Turcæ mense Martio per totum diem ne minimum quidem gustant usque ad vesperam ubi è templis redeunt, & totam noctem lautissimè vivendo & helluando insumunt, sic quoque Pontificii sua jejunia celebrant, noctem luxuriâ comessationibus atque tripudiis transigendo, unde fit ut quando Pontificii scriptores de Turcarum jejuniô solenni Ramadam loquuntur, illud cum suâ Quadragesima quoad morem vivendi conferant. Tota verò lex cibaria Pontificiorum, ut concludam, legem cæremonialem per Christum Jesum Dominum nostrum abolitam Col. 2. 14. 15. 16. stabilit, adeoque Pontificii sibi injurii jugum intelorabile impo- nunt, ac libertate quâ Salvator noster fideles Nov. Test, donavit, sese pri- vant nefariè.

De festis diebus Pontificiorum, aliisque cæremoniis, quām bellè cum gentiliis convenient, nunc esset agendum, verūm cùm spatium chartæ , quod huic materiæ destinaveram, emensus sim, Lectoris benevoli patientia haud abutar, sed abundè & evidenter demonstrâsse contentus, Papismum esse instar immensi maris in quod variæ hæretes & errores influant, filum hīc abrumpo. DEO interim T. O. M. quòd co- natibus meis benedicere haud dignatus fuerit ardentissimas gratias ago, eumque supplex veneror, ut adversariorum mentibus densas ignorantiae ac errorum tenebras expellere, inque iis facem veræ ac salutaris cognitio- nis sui ipsius accendere; nos verò in veritate verbi sui efficaciâ Sp. S. cor- robore clementissimè velit, quòd in divina cognitione, ad finem labenti- bus seculis, atque Satana in gregem Christi furente, magis magisque pro- ficiamus, donec tandem terroris vasibus, in quibus nunc pretiosum the- saurum circumgestamus, depositis, in cœlestem academiam translati, Deum nostrum, sicuti est, cognoscamus ac cum omnibus sanctis celebremus Amen.

Cla-

Clarissimo atque Eruditissimo Philos. Mag.
DN. JOH. LOMBARDIO,
Amico suo Charissimo.

EPIGRAMMA.

Nec tantum conflata viget nunc Roma vetus
Ritibus, ast Veterum Roma furore tumet.
Quid sceleris Gentesque Palestiniique patratunt,
Quo pudeat Latios abstinuisse manus?
Heu mihi! ne Romæ jubeas memorare furores:
Tristia quis posset totque nefanda loqui?
Jam mihi fert animus lætas ad sydera voces
Tollere, nos hodie nil nisi læta juvant.
Nos decet insignes tecum celebrare Triumphos,
Viribus ecce! tuis barbara Roma ruit.

A U T R E.

Avant que Calvin fût mes Papes ont été,
Votre Religion est un nouvel ouvrage,
Vous n'avez pas l'Antiquité,
Nous dit Rome, c'est moy qui l'ay seule en patsage,
Rome a raison, & je l'en croy,
Quand on descend du Judaïsme,
Et du plus ancien Paganisme,
On a l'Antiquité pour soy.

JOH. LABRUNE, Monspelio Lunellensis, V.D.M.

MADRIGAL.

Votre scavant Traité me paroit curieux,
Rome recognoistra ce bien toute sa vie,
Vous avés fait sa Genealogie,
Peu de gens l'eussent faite mieux.

*Hac in honorem Clar. atque Doctissimi Artium liberalium
Magistri Dn. Joh. Lombardii, honoratissimi sui Amici
addere voluit*

CAROLUS LULLINUS, Genevensis.

Coll. diss. A. 28, misc. 22